

Романенко Лілія Борисівна
Донецька область
Амвросіївський район
Амвросіївська ЗОШ №4
Практичний психолог

Психолого-педагогічний супровід допрофільного і профільного навчання школярів.

Перехід старшокласників до дорослого життя передбачає готовність вибрати, освоїти певну професію та успішно працювати в ній. Суспільство чекає від молоді вивірених і відповідальних дій. Обрання майбутнього професійного напрямку потребує багатьох психологічних і соціальних якостей.

Але час для вибору обмежений та й вибір слід зробити своєчасно і, бажано, безпомилково.

Ключові слова:

Допрофесійна підготовка – забезпечення загальноосвітньої підготовки учнів і спеціалізованої поглибленої підготовки до майбутньої професійної діяльності.

Професійна підготовка – поглиблений обсяг змісту навчального предмета, що передбачає орієнтацію на майбутню професію.

Профільність – надання навчальному закладу, установі, навчальному процесу тощо, спеціального характеру, напрямку.

Профільний спецкурс – навчальний курс з певного профілю, який має практичне спрямування й формує в учнів практичні вміння та навички.

Психологічний супровід – своєчасне оцінювання комплексу індивідуальних особливостей підлітка стосовно його готовності до успішного навчання за певним

профілем, запобігання дезадаптації в умовах виникнення навчальних труднощів і стресів, пов'язаних із спілкуванням у новому колективі.

*Перемагають ті, хто чітко бачить
завтрашній день.*

Л.Толстой

Сьогодні сфера освіти в Україні перебуває на етапі якісного реформування. Зміни стосуються насамперед змісту освіти, її спрямованості, загальної парадигми. Одним із основних нововведень є профілізація навчання в середніх загальноосвітніх закладах. На цьому наголошує Національна доктрина розвитку освіти в Україні, затверджено Концепцію профільного навчання, прийнято відповідні нормативні документи на рівні області та району, здійснено профілізацію навчання і в Благодатнівській загальноосвітній школі I – III ступенів.

У сучасних документах про освіту – Законах України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», Національній доктрині розвитку освіти, Концепції загальної середньої освіти (12-річної школи) – визначені вимоги суспільства до особистості: бути самостійною, брати відповідальність на себе, мати усвідомлену громадянську позицію, толерантно ставитися до життєвих принципів інших людей, розвивати функціональну грамотність. Саме в старшій школі ці вимоги повинні отримати своє втілення в результат освіти старшокласників:

- вміти здійснити вибір;
- докладати зусиль і добиватися успіху в обраному напрямі діяльності;
- оволодіти сучасними технологіями роботи з інформацією;
- оволодіти комунікативним мистецтвом.

Необхідність у професійному самовизначенні – один з головних факторів розвитку особистості. Незначний життєвий досвід дитини, недостатні знання своїх психофізіологічних та особистісних якостей створюють певні труднощі для професійного самовизначення. Тому дуже важливо створити всі умови для того, аби

дитина сама обрала те, що їй підходить, що їй допоможе реалізувати себе в майбутньому, знайти свою професію.

Формування потреби і здатності до самовизначення відповідно до інтелектуальних можливостей особистості, підготовка людей високої освіченості й культури та кваліфікованих спеціалістів сьогодні можливі завдяки переходу до профільного навчання, яке: спрямоване на реальне життєве і професійне самовизначення випускників школи; диференційне за змістом навчання, в якому враховуються, в першу чергу, основні запити і професійні плани учнів у реальних умовах; прогнозоване з урахуванням структури ринку праці та зайнятості молоді.

Концепція профільного навчання передбачає поглиблене й професійно зорієнтоване вивчення циклу споріднених предметів в старшій школі. Зокрема, робиться акцент на тому, що профільне навчання є засобом диференціації та індивідуалізації навчання, коли за рахунок певних змін у структурі, змісті й організації навчального процесу більш повно враховуються інтереси, нахили та здібності дітей, створюються умови для навчання старшокласників відповідно до їхніх професійних інтересів і намірів щодо продовження освіти.

Профільне навчання відповідно до Державних стандартів освіти повинно забезпечувати загальноосвітню підготовку учнів, їх допрофесійну готовність із формуванням стійкої орієнтації на подальше навчання.

У зв'язку з цим, усе більше переваг надається системі спеціалізованої підготовки, адже профільне навчання – це не лише поглиблення наукових знань і підготовка до подальшого навчання, але й набуття молоддю трудових навичок, умінь, щоб усі випускники шкіл могли включитися в повноцінне життя в суспільстві.

Візитна картка школи

Благодатнівська ЗОШ І–ІІІ ступенів. Свято Останнього дзвоника.

Педагогічний колектив Благодатнівської ЗОШ І–ІІІ ступенів.

Благодатнівська ЗОШ І–ІІІ ступенів працює з 1936 року.

У колективі – 33 вчителів. 3 них – 32 основних, 1 – сумісник. Усі працюють за фахом.

Кваліфікація вчителів:

- Вища категорія – 19.
- I категорія – 4.
- II категорія – 5.
- Спеціаліст – 5.
- Відмінник освіти – 3.
- Учитель-методист – 7.
- Старший учитель – 11.

Допрофільне навчання з 2002 року в 8 – 9 класах .

Профільне навчання з 2003 року в 10 – 11 класах.

Напрями допрофільного та профільного навчання:

1. Філологічний (профіль «Українська філологія»).
2. Природничий (профіль хіміко-технологічний).
3. Природничо-математичний (профіль фізика-математика).

Світ професій надзвичайно різноманітний, що зумовлено значним розподілом праці та вузькою спеціалізацією працівників. Тож обрати правильний напрям діяльності, навіть за найсприятливіших умов – справа надзвичайно непроста. Не тільки тому, що треба мати відповідні можливості, орієнтуватися в тенденціях професіоналізації, потрібно ще й добре знати свої нахили і здібності.

Саме тому практична реалізація профільного навчання в середньому загальноосвітньому закладі неможлива без належної підтримки психологічної служби, без глибокого психологічного аналізу та конкретних рекомендацій.

В основі психологічного забезпечення до профільної підготовки та профільного навчання – раннє виявлення і розвиток здібностей, схильностей і потреб учнів, формування стійкої мотивації до навчання, сприяння свідомому вибору учнями галузі майбутньої професійної діяльності.

Профорієнтаційна робота психолога з випускниками

Серед учнів 9-х, 11-х класів психологом проведено анкетування (Дод. 1) щодо розуміння учнями «допрофільне навчання», «профільне навчання», його користь та зв'язок з майбутньою професією. З'ясовано, що 96% дев'ятикласників і 88% одинадцятикласників добре розуміють суть допрофільного і профільного навчання, 72% учнів 9-х класів і 73% учнів 11-х класів передбачають користь профільного навчання та його тісний зв'язок з майбутньою професією (Дод. 2).

Засідання круглого столу «Всі роботи гарні – обирай на смак»

За результатами анкетування старшокласників (Дод. 3) можна визначити професії, перевагу яким надають випускники. Хлопці – професії, пов'язані з технікою (програміст, автослюсар), військовою та митною службою. Дівчата – економіка, фінанси, митна служба; професії, художньо-естетичного напрямку.

Найтипівіші проблеми щодо вибору майбутньої професії пов'язані зі слабкою поінформованістю про навчальні заклади, малим колом професій, про які мають уявлення старшокласники; невмінням правильно оцінити свої можливості; з думкою, що все вирішать за них, відсутністю відповідального ставлення до професійного вибору; важкодоступністю бажаної професії; великою кількістю однаково привабливих варіантів; відсутністю досвіду професійних проб, оцінки та визначення своїх можливостей, здібностей до певного виду діяльності; знань про умови праці та їх особливості.

Профільна підготовка відрізняється від загальноосвітньої підготовки більш конкретними професійно зорієнтованими характеристиками мотивів, мети, засобів і результатів навчальної, продуктивної діяльності, які виступають стосовно до учня у вигляді певних вимог. Можна сказати й інакше. У нашій школі учень мусить перейти від більш загального, точніше, загальноосвітнього профілю, до більш конкретного профілю діяльності, який передбачає певну спеціалізацію, конкретизацію навчальної діяльності навколо визначеної групи професій. З часом така орієнтація буде ще більше звужуватись і наприкінці шкільного, власне профільного навчання, має відбутись конкретизація вибору напряму професійної підготовки у ПТНЗ чи ВНЗ.

Підготовка учня до вибору профілю навчання – це фактично перший серйозний етап вибору професії. Тому на даному етапі активізуються профорієнтаційні заходи школи та її служб, передусім психологічної служби. У зв'язку з цим, готовність учня до профільного навчання має базуватись на орієнтації в світі професій та вимогах з їх боку до особистості. Цьому можуть сприяти наявні системи класифікації професій. За відомою класифікацією професій Є.Клімова (методика ви-

користується в роботі з старшокласниками Благодатнівської ЗОШ I–III ступенів) визначають п'ять їх типів:

1. Людина – Природа;
2. Людина – Техніка;
3. Людина – Людина;
4. Людина – Знак;
5. Людина – Художній образ.

Ці типи професій можна розглядати як загальні профілі. Тоді наявні в загальноосвітній школі профілі можна розподілити за цими типами таким чином:

1. **Людина – Природа:** природничо-науковий, хіміко-біологічний, медичний, екологічний, сільськогосподарський, географічний тощо.
2. **Людина – Техніка:** технічний, технологічний, транспортний, комп'ютерно-інформаційний, виробничий, проектно-конструкторський, дизайнерський тощо.
3. **Людина – Людина:** гуманітарний, філологічний, лінгвістичний, економічний, спортивний, історичний, правознавчий, управлінський, педагогічний, побутово-обслуговуючий.
4. **Людина – Знак:** природничо-науковий, фізико-математичний, інформаційний, лінгвістичний тощо.
5. **Людина – Художній образ:** естетичний, образотворчий, музичний, хореографічний, театральний, дизайнерський, народних ремесел тощо.

Наявність психологічного інструментарію для виявлення рівня; своєрідності особистісної готовності учня до профільного навчання дає змогу визначити ступінь відповідності або невідповідності особистості вимогам з боку цієї нової форми професійного самовизначення школяра. З іншого боку, стосовно всього спектру напрямів і профілів навчання має бути встановлена не лише абсолютна чи відносна готовність, а й неготовність щодо певних профілів. Останнє робить вибір учнем потрібного профілю й саме навчання за цим цілеспрямованішим та ефективнішим.

Банк діагностичних методик

1. ДДО Є.Клімова.
2. Опитувальник професійної спрямованості (ОПС) Д.Голланда.
3. Шкільний тест розумового розвитку.
4. Анкета старшокласника «Я та сенс мого життя», А.Андрєєв, Є.Степанов.
5. Карта інтересів (Голомшток).
6. Опитувальник професійної готовності школярів (ОПГШ).

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ

